

ljivo izdelovanje naredi na čitatelja prijeten vtis, tudi ako najde pomanjkljivosti v stvari.

„Kacijanarja“ moremo ali pravzaprav moramo presojevati z dveh stališč: kot literarno in kot scenično delo. Seveda ni mogoče ves čas obojega strogo ločiti. Dobro scenično delo bo več ali manj tudi literaren umotvor in lep literaren umotvor v dramatični obliki mora kolikor toliko vplivati tudi na odru. Ločiti je pa vendar treba oboje.

Ni dvoma, da je „Kacijanar“ v slovstvenem oziru umotvor stalne vrednosti. O marsikateri slovenski drami se bo še komaj ohranilo ime v slovstveni zgodovini slovenski, ko bodo odlomki iz „Kacijanarja“ stali v šolskih čitankah. Učitelj slovenščine bo moral obračati pozornost dijakov na spise Medvedove, kot na vzor lepega, opiljenega jezika.

Drugič je „Kacijanar“ kot scenično delo namenjen, da se uprizoni na odru. Teško je reči, kje tiči vzrok in kaj je napaka, da se Medved ne more raz-

CIGANČKI

viti v dramaturga? Sicer bi pa morali staviti to vprašanje bolj splošno in reči: Kaj je vzrok, da se ne more razviti slovenska drama. Imamo pesnike in pisatelje, katerih dela se lahko pokažejo tudi med tujim svetom, toda nimamo niti ene slovenske drame, niti enega dramatika! Nobeno slovensko delo (izvzeti bi bilo treba menda edinole „Divjega lovca“, ki učinkuje prijetno le radi svojih ljudskih motivov) se ne more obdržati med nami, kaj še da bi prodrlo v svet. Meni se zdi, da tiči glavni vzrok v tem, ker Slovenci nimamo slovenskega gledališča. Ljubljansko gledališče ni slovensko, ampak je neka tuja naprava, k nam zanešena, kakor tudi kinematograf ali cirkus, da se pozabavajo gotovi ljudje. Vsi veliki dramatikci so bili ali sami igralci, ali pa vsaj v tesni zvezi z gledališčem. Besede so pri drami postranska stvar, glavno je dejanje, besede samo nosijo in pomagajo razvijati dejanje. Pisatelj, ki piše, da se čita, mora pisati čisto drugače, kakor pa pisatelj, ki piše, da se gleda in posluša. Pri prvem deluje samo črka in razum, drugi mora računati tudi s pogledom in sluhom. Marsikaj, kar prvi naširoko pripoveduje, pribije drugi z eno besedo ali gesto ali nadomesti s scenerijo.

Dramatika je bistven del slovstva, toda ona se pri nas doslej ne more razviti, ker ji manjka pogoja — gledališča. Prehitro smo hoteli imeti vse in stati na višini starih kulturnih narodov, opero, opereto, vse smo hoteli imeti naenkrat in obenem. Na ta način je postal naravni umetniški razvoj nemogoč. Občinstvo je izgubilo zmisel za dramo, celo novitete naših domačih pisateljev napolnijo gledališče komaj napol. Samo opereta vleče še nekoliko, toda variete in kinematograf bosta zadušila tudi njo.

Scenična napaka „Kacijanarja“ je, da je izrastel iz razuma, a se ni porodil na odru. Delo je literarno lepo, toda manjka mu dramatike. Vendar mislimo, da bi se pri normalnih razmerah tako delo dalo uprizoriti na odru in bi moralo imeti vsaj delen uspeh. Ako bi se tudi ne obdržalo trajno, vendar bi je bilo vredno podati občinstvu pri kakšni priliki na odru. Ako se pa odgovori, da take stvari ne vlečejo, potem moramo odvrniti: Čemu se žrtvujejo mnogi tisočaki iz žuljev ljudstva izprešanih davkov za gledališče, ako glediško občinstvo ne mara umetnosti? Zabavo naj si plačajo obiskovalci sami, dežela in mesto moreta podpirati samo umetnost.

Dr. L. L.

Janeza Trdine: **Bajke in povesti**. Zbrani spisi, knjiga VII., bajke in povesti, VI. V Ljubljani 1910, založil L. Schwentner. Cena broš. K 2'50, eleg. vez. K 3'70, po pošti 20 vin. več. Oceno prinesemo prihodnjič.

Friderik Juvančič, c. kr. profesor: **Pouk francoščine in modernih jezikov sploh**. Ponatis iz „Pedagoškega letopisa“ za leto 1909., natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Gospod profesor Friderik Juvančič nam spisuje francoske učne knjige za srednje šole. Navedena razprava, v kateri izraža svoje nazore o učenju modernih jezikov, je nekak predgovor k njegovim učnim knjigam. Učenje modernih jezikov in zlasti francoskega postaja za nas Slovence vedno večjega praktičnega pomena. Skoraj nerazumljivo je, da nimamo doslej še skoraj nobenih učnih knjig za moderne jezike. Prvo francosko slovnico in doslej tudi zadnjo nam je spisal še Valentin Vodnik. Ker se bližajo, kakor se kaže, tudi v tem oziru boljši časi, je jako hvalevredno od g. profesorja, da hoče vnaprej postaviti načela, po katerih se je treba učiti modernih jezikov in pisati učne knjige. Kot visoko izobražen človek in mož, ki ima v tej stvari mnogoletne izkušnje, se pač ne more strinjati z onim „realizmom“, ki je zavladal v novejših časih na tem polju. Modernih jezikov se ne učimo samo, da bi znali v dotičnem jeziku povedati nekaj fraz, ampak naš namen mora biti, da si z znanjem jezika odpremo pot k poznavanju kulture dotičnega naroda. Kakšen commis-voyageur govori lahko mnogo modernih jezikov, toda mi ga še ne bomo prištevali zato h kulturno višje stoječim ljudem. Francoska bona govori lahko čisto pariško francoščino, kulturno stoji pa nižje od naše služkinje in je morda doma drgnila stopnice in vihtela metlo, preden je šla širit znanje francoščine v tujino.

Učenje modernih jezikov mora biti za nas sredstvo h kulturnemu dvignjenju in osamosvojenju naroda. Površni „realizem“ pa učencu ne daje tega znanja in raditega se ne moremo popolnoma odreči zaničevanemu staremu „formalizmu“. Profesor Juvančič stoji na zdravem zmernem stališču, nekako sredi med obema strujama.

Dr. L. L.